

No. 27 Ocak 1967

Ulus (Ankara)

Operadaki hayalet Faruk Güvenç

E GER son günlerde yayınlanan gazeteler okumuşsanız «opera rezaleti» ni duymuşsunuzdur. Operanın tiyatrodan ayrılmasını engellemek için aylardan beri işleyen çark şimdiki en kestirme yolu bulmuşa benzer. Aydın Gün'ü kayma makinesinin içine atacaksınız, ondan sonra da boş meydanlarda at oynatacağız. Bugünkü şartlar altında bir adamı yok etmenin de tek bir yolu var: bıcaqlamak, kurşunlamak zehirlemek değil, «komonist» diye jekelemek. İşte yeni saldırının stratejisi bu. Bakın size anlatayım, neler oldu. Biliyorsunuz, «Maça Kızı» operasını Azerbaycanlı şef Niyazi yönetiyor, aynı operadaki Hermann rolünü Azerbaycanlı tenor Lütfiyar oynuyor. Eserin büyük bir başarıyla temsil edildiğini daha önce yazmıştım ve eğer bugün bu konuya eğilmek zorunda kalmasaydım, şimdi şu sütunlarda «Maça Kızı»nın eleştirisini okuyor olacaktım. Niyazi'yi geçen yıllardan tanıırım. Çeşitli toplantılarda, çeşitli sofralarda bir araya geldik, öpüş-tük, koklaştık, birbirimize hakaret edecek kadar siddetli kavgalar ettik, darıldık, barıştık. Neden mi kavgaya? Çünkü dünya görüşlerimiz birbirine uyuyor. Niyazi çok iyibir müzikiçi ama demir perdenin ötesinden. Yani bir başka dünyadan. Hem severim Niyazi'yi, hem hakkım olmadığını kızıyorum ona; fakat Lütfiyar öyle değil. Sevimli bir adam, fevkalâde bir

tenor; yalnız ağız var, dili yok. Söz aramızda, ben bu «öteki dünya»nın adamlarına bir yöneden (anlıyorsunuz ya?) hiç güvenmem; işte o pera rezaletinin benim için aydınlanmayan tarafta bu güvensizlikten geliyor.

E EFENDİM, bir gazetenin yazdığına göre, operaya ilk çıktığı gece, Lütfiyar, Türkçe söylediği bir aryada metnin dışı laflar etmiş, «son nasip kardeşlik», «nasırlı eller» gibi komünist sloganı olan cümleler söylemiş. Ben son haftalar içinde bu operaya ya üç defa gittim, ya dört defa ve bu konuda dikkatimi çeken hiç bir şey rastlamadım. Katiiyen hatırlamıyorum böyle bir şey. Hem ne olacak zaten. Lütfiyar «son nasip kardeşlik» derse salonu dolduran kızzyüz kişi kızılama, kızamığa mı tutulacak? Bu adamlar bu kadar ucuz bir propaganda yapacak kadar enayi mi? Hem de operanın o Çinceden daha anlaşılabilir dilinde? Evet, bu duygular altında isyan ettim, hürsümdan saçımı başımı yoldum. Ta ki, bir dostum beni evine götürüp ilk temsilden alınmış bandı dinletinceye kadar. Evet o bandda Lütfiyar ünlü aryasından önce a çık seçik «son nasip kardeşlik» diyor, aryanın tam göbeğinde de «nasırlı eller» den bahsediyor. Kulağıma inanmam gerekiyorsa bu adam operada gerçekten metnin dışına çıkmış ve «komünist sloganları» ni yaz-

mış. Ama anlaşılın sa dece bir gece. Diğer akşamlar alınan bandlarda yok bu laflar, radyoda doldurulan bandda yok, ben ve dostlarım tek bir temsilde duymamış, suflör duymamış, kondüit duymamış, o perdede rolü olan sanatçılar duymamış, operayı her gece kulisten yöneten Aydın Gün farkına varmamış. Diyelim ki, hepimiz «dalga geçtik», farkına varmadık ve ne kerametsiz o gece alınan bandı zaptetti bunları.

H AAA, hatırıma gelmişken söyleyeyim: bu bandı almayı kim akıl etmiş dersiniz? Söylediklerine göre şey... anlaşılmaz ya şey! Oyleyse o şey hemen ertesi günü Opera Genel Müdürünü «Rus tenor propaganda yapıyor» diye niye uyardı, gerekli tedbirleri niye almadı? Yetkililerin kulağına fısıldayırırsınız ve konuksevverliğimizi kötüye kullanan pis herifi ya hapse atarsınız, ya da kapı dışarı edersiniz. Ama bir Genel Müdürün üzerine spekülasyon yapmak niye? Evet, açıkçası ben kulağımın banddan duyduklarına bayağı inanıyorum; ama yukardaki soruların hiç birine cevap da bulamıyorum ve bu işte Verdi operalarındaki gibi, bir entrika kokusu seziorum; aksi halde hücumların Aydın Gün'e değil, Lütfiyar efendiye olması gerekirdi. Zaten en kötü ihtimali kabul etmek bile bu, Opera Genel Müdürünü katiiyen jekeleyecek bir durum değildir; sa-

dece, yurdumuza kültür anlaşmaları çerçevesi içinde gelen demirperde sanatçıları konusunda da ha titiz olmamız gerektiğini gösterir.

B U arada meseleyi ortaya atan gazetenin bir suçlaması daha dikkatimi çekti: sözüm ona Aydın Gün, tenorun propaganda mahiyetindeki sözlerini bütün provalarında dinlemiş de al-dırmamış. Sonradan öğreniyorum ki, Lütfiyar «türkçe sözlerle» tek bir prova yapmamış, daha doğrusu bir kere denemiş ama becerememiş ve o arayı ilk defa temsilde okumuş. Bir tarafta opera dinleyicileri, bahis konusu sahnede rol alan sanatçılar, suflör, kondüit öte tarafta şeyin aldığı söylenen band! Hayır, bu dedikodular, bu keşmekeş böyle devam etmez, en kısa zamanda durum adalet önünde aydınlığa kavuşmalıdır. Yirminci yüzyılda bir Kubilây'ın kafasını illâki testereyle kesecek değiller ya! Ya komplocuların feyası çıksın ortaya, ya da testerenin sapına el birliğiyle sarılalım. Zaten yaralı olan bu kurumun daha fazla dedikoduya, daha fazla çalkantıya tahammülü yok sanırım.